

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
PETICIJŲ KOMISIJA**

**IŠVADA
DĖL MARIKAUS KADELSKO PETICIJOS**

2023 m. rugpjūčio 30 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija 2023 m. rugpjūčio 30 d. posėdyje iš esmės išnagrino Marius Kadelsko peticiją ir priėmė sprendimą teikti Seimui išvadą atmesti šioje peticijoje pateiktą pasiūlymą Lietuvos Respublikos įstatymuose numatyti pareigą nuo valstybės institucijų pastatų pašalinti visuomenės mažumos grupes išskiriančias vėliavas. Sprendimas priimtas atsižvelgus į Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos argumentus, kurie pateikiami šioje išvadoje.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos valstybės vėliavos ir kitų vėliavų įstatymas reglamentuoja Lietuvos valstybės vėliavos, Lietuvos valstybės istorinės (herbinės) vėliavos, užsienio valstybių vėliavų, Europos Sąjungos vėliavos, tarptautinių viešųjų organizacijų vėliavų, kitų tarptautinių organizacijų vėliavų, Respublikos Prezidento vėliavos, Lietuvos kariuomenės ar jos karinių vienetų ir statutinių institucijų vėliavų, apskričių ir savivaldybių vėliavų, Lietuvos etnografinių regionų vėliavų, miestų, miestelių ir kaimų vėliavų, užsienio lietuvių bendruomenių vėliavų, taip pat kitų vėliavų (t. y. viešųjų ir privačių juridinių asmenų patvirtintų ar priimtų ir su Lietuvos heraldikos komisija suderintų jų atributikos objektų), stalo ir automobilio vėliavėlių oficialaus naudojimo (iškėlimo) Lietuvos Respublikoje principus ir tvarką (1 straipsnio 1 ir 2 dalys, 2 straipsnio 9 dalis). Šiame įstatyme, be kita ko, nurodyta, kokiame aukštyje, kokio dydžio ir kokių eiliškumu turi būti keliamos kelios vėliavos kartu, pavyzdžiui, kad pirmiausia turi būti iškelta Lietuvos valstybinė vėliava (4 straipsnio 6 dalis). Šio įstatymo 18 straipsnyje nustatyta, kad už Lietuvos valstybės vėliavos, Lietuvos valstybės istorinės vėliavos, Respublikos Prezidento vėliavos, užsienio valstybių vėliavų, Europos Sąjungos vėliavos ir tarptautinių viešųjų organizacijų vėliavų, taip pat stalo ir automobilio vėliavėlių naudojimą valstybės ir savivaldybių institucijose yra atsakingi šių institucijų veiklą užtikrinančių įstaigų vadovai (1 dalis); už Lietuvos valstybės istorinės vėliavos naudojimą taip pat yra atsakingi ir pastatų bei vietų valdytojai arba jų įgalioti asmenys (2 dalis). Šio įstatymo įgyvendinimą prižiūri Lietuvos heraldikos komisija, savivaldybių administracijos, krašto apsaugos sistemos kariniuose vienetuose – krašto apsaugos

ministras ar jo įgaliotas asmuo, savaeigiuose laivuose – kapitonai, nesavaeigiuose laivuose – škiperiai, Lietuvos Respublikos uostuose ir prieklauskose – jų viršininkai (18 straipsnio 3 dalis).

Taip pat pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse numatyta atsakomybė tik už Lietuvos valstybės vėliavos, užsienio valstybės, Europos Sąjungos ar tarptautinės viešosios organizacijos vėliavos iškėlimo tvarkos pažeidimą (519 straipsnis), taip pat už Nacistinės Vokietijos, SSRS ar Lietuvos SSR vėliavos, vėliavų, ženklų ar uniformų, kurių sudedamoji dalis yra nacistinės Vokietijos, SSRS ar Lietuvos SSR vėliava ar herbas, nacistinių ar komunistinių organizacijų simbolių ar uniformų, nacistinės Vokietijos, SSRS ar Lietuvos SSR vėliavos ar herbo, nacistinės svastikos, nacistinio SS ženklo, sovietinio kūjo ir pjautuvo ženklo, sovietinės raudonos penkiakampės žvaigždės ženklo pagrindu sudarytų vėliavų ar ženklų, atsakingų už Lietuvos gyventojų represijas Vokietijos nacionalsocialistų ar SSRS komunistų partijos vadovų atvaizdų, totalitarinių ar autoritarinių režimų simbolių, kuriuos šie režimai naudojo ar naudoja jų įvykdytai ar vykdomai karinei agresijai, vykdomiems ar įvykdytiems nusikaltimams žmoniškumui ir karo nusikaltimams propaguoti, platinimą, naudojimą susirinkimuose, viešosiose vietose arba kitokį viešą demonstravimą (524 straipsnis).

Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse numatyta baudžiamoji atsakomybė tik už valstybės simbolių arba užsienio valstybės, Europos Sąjungos ar tarptautinės viešosios organizacijos simbolių išniekinimą, t. y. viešą Lietuvos valstybės vėliavos ar herbo arba oficialiai iškabintos užsienio valstybės herbo ar vėliavos, Europos Sąjungos arba tarptautinės viešosios organizacijos vėliavos nuplėšimą, sudraskymą, sulaužymą, sunaikinimą, subjaurojimą ar kitokį išniekinimą (127 ir 128 straipsniai), taip pat už karo dalinio vėliavos praradimą ar išniekinimą (329 straipsnis).

Apibendrinant pažymėtina, kad įstatymuose, be minėtų įstatymų nuostatų, nėra nustatyta kitų reikalavimų dėl neoficialaus vėliavų naudojimo, taip pat dėl privačių juridinių ar fizinių asmenų vėliavų naudojimo (iškėlimo) vietų ir progų ar draudimo naudoti (iškelti) tokias vėliavas. Tačiau manytina, kad, vadovaujantis bendraisiais valstybės ir savivaldybių institucijų ir jų vadovų veiklą reglamentuojančiais pagrindais, be kita ko, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 2 punktu, pagal kurį biudžetinės įstaigos vadovas turi pareigą užtikrinti, kad būtų laikomasi įstatymų, kitų teisės aktų ir biudžetinės įstaigos nuostatų, ir atsižvelgiant į minėtas Valstybės vėliavos ir kitų vėliavų įstatymo 18 straipsnio 1 dalies nuostatas, netgi už pastarajame įstatyme nenurodytų vėliavų naudojimą valstybės ir savivaldybių institucijose taip pat yra atsakingi šių institucijų veiklą užtikrinančių įstaigų vadovai, t. y. tai priskirtina jų kompetencijai, kai tokių vėliavų naudojimas nėra draudžiamas ar ribojamas kitų teisės aktų, pavyzdžiui, Administracinių nusižengimų kodekso, nuostatomis. Jei ant valstybės institucijos iškelta kita (nevalstybinė) vėliava pažeidžia kažkieno interesą, tai pažeidimo auka

(aukos) gali skundu kreiptis į vėliavą iškėlusią instituciją, po to (prireikus) į administracinę teisumą dėl vėliavos pašalinimo.

Pareiškėjo paminėtą visuomenės mažumoms priklausančiai lesbiečių, gėjų, biseksualių, translyčių ir (arba) tų, kurie nėra tikri dėl savo seksualinio identiteto, žmonių (toliau – LGBT arba LGBTIQ) bendruomenei priskiriamą vaivorykštės spalvų vėliavą naudoja įvairios organizacijos ir judėjimai, paprastai pabrėždami kovą už lygybę, santarvę, taiką, bendradarbiavimą ir pan. Pavyzdžiui, 2020 m. gegužės 17 dieną, Tarptautinės dienos prieš homofobiją, transfobiją ir bifobiją proga užsienio šalių (JAV, Švedijos, Vokietijos, Suomijos, Jungtinės Karalystės, Nyderlandų, Danijos ir Prancūzijos) diplomatinės atstovybės Lietuvoje bei Prancūzų institutas Lietuvoje Vilniuje iškėlė vaivorykštės spalvų vėliavas kaip paramos LGBT bendruomenei simbolį. Paminėtina, kad Vokietijos Federacinėje Respublikoje yra leidžiama prie federalinės valdžios institucijų pastatų oficialiai iškelti vaivorykštės spalvų vėliavą tam tikromis progomis, siejant tai su konkrečia data ar tam tikrais renginiais, kartu nustačius draudimą šią vėliavą oficialiai kelti tomis švenčių ar atmintinomis dienomis, kai įprastai keliama valstybės vėliava arba tomis dienomis, kai priimtas sprendimas iškelti vėliavą ypatinga proga.

Pareiškėjo nurodytų siūlymų kontekste primintina, kad pagal pareiškėjo kreipimosi (peticijos) pateikimo metu galiojusio Peticijų įstatymo 3 straipsnio 2 dalį kreipimesi (peticijoje) negalimi kelti tokie reikalavimai ir siūlymai, kurių išsprendimas varžytų kitų žmonių teises ir laisves. Be to, tarp Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnyje įtvirtintų imperatyvius reikalavimus teisėkūroje dalyvaujantiems subjektams išreiškiančių teisėkūros principų (1 dalis) paminėtinas pagarbos asmens teisėms ir laisvėms principas, pagal kurį teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų (2 dalies 3 punktas).

Kaip Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2019 m. sausio 11 d. nutarime yra pažymėjęs, demokratinėje visuomenėje gerbtinas kiekvieno žmogaus orumas nediskriminuojant *inter alia* dėl jo lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos; viena iš pagal Konstitucijos 29 straipsnį draudžiamo diskriminavimo formų yra žmogaus teisių varžymas dėl jo lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos, kuris kartu laikytinas ir žmogaus orumo žeminimu; demokratinėje teisinėje valstybėje tam tikru laikotarpiu vyraujančios daugumos visuomenės narių nuostatos ar stereotipai negali būti konstituciškai pateisinamu pagrindu, remiantis konstituciškai svarbiais tikslais, *inter alia* viešąja tvarka, diskriminuoti asmenis vien dėl jų lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos.

Paminėtinas ir konstitucinis Lietuvos Respublikos įsipareigojimas tinkamai įgyvendinti Europos Sąjungos teisės reikalavimus (Konstitucinio Teismo 2018 m. gruodžio 14 d., 2019 m. sausio 11 d. nutarimai). Pagal Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnį Europos Sąjunga grindžiama tokiomis pamatinėmis vertybėmis kaip pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises; šios vertybės yra bendros valstybėms narėms, gyvenančioms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė. Be to, pagal Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 3 dalį pagrindinės teisės, kurias garantuoja 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, įskaitant pagal šios konvencijos 14 straipsnį taikomą diskriminacijos dėl asmens seksualinės orientacijos draudimą, sudaro Europos Sąjungos teisės bendruosius principus.

Šiame kontekste paminėtina, kad 2023 m. gegužės 17 d., minint Tarptautinę kovos su homofobija, bifobija, interfobija ir transfobija dieną, Europos Sąjungos valstybių narių ministrai, atsakingi už LGBTIQ politikos formavimą (tarp jų ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministrė), pasirašė deklaraciją „Dėl LGBTIQ bendruomenės teisių užtikrinimo Europoje“, kuria siekiama įtvirtinti Europos Sąjungos šalių įsipareigojimą užtikrinti veiksmingą lygybę ir pagarbą kiekvieno visuomenės nario teisėms ir orumui, kovoti su visų rūšių ir formų diskriminacija, smurtu ir neapykanta, plėtoti žmogaus teisių standartus ir integraciją skatinančią politiką. Deklaracijoje akcentuojama, kad priešprieša LGBTIQ asmenų teisėms, kuri remiasi dezinformacija, išankstiniu nusistatymu, stigmatizacija ir neapykanta LGBTIQ asmenims, kelia grėsmę demokratijos ir žmogaus teisių užtikrinimo vertybėms.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pareiškėjas savo siūlymą nustatyti pareigą nuo valstybės institucijų pastatų pašalinti visuomenės mažumos grupes išskiriančias vėliavas ar draudimą naudoti tokias vėliavas sieja su tinkamos pagarbos valstybės simboliams užtikrinimu, bet nenurodo, kaip tokių vėliavų naudojimas, nepažeidžiant minėtos vėliavų iškėlimo tvarkos ir nustatyto minėto tam tikrų vėliavų draudimo, galėtų būti susijęs su netinkama pagarba valstybės simboliams.

Taigi nėra pagrindo teigti, kad su netinkama pagarba valstybės simboliams galėtų būti susijęs Valstybės vėliavos ir kitų vėliavų įstatyme nenurodytų vėliavų, įskaitant visuomenės mažumoms priskiriamą vaivorykštės spalvų vėliavą, naudojimas valstybės ir savivaldybių institucijose, demokratinėje visuomenėje gerbiant kiekvieno žmogaus orumą ir nediskriminuojant, be kita ko, dėl jo lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos, pabrėžiant vieną iš Europos Sąjungos pamatinių vertybių esančią pagarbą žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises, jeigu tai daroma šių institucijų veiklą užtikrinančių įstaigų vadovų

leidimu ir nepažeidžiant šiame įstatyme nurodytų vėliavų, įskaitant Lietuvos valstybės vėliavą, iškėlimo tvarkos bei laikantis Administracinių nusižengimų kodekse nustatyto tam tikrų vėliavų draudimo.

Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (be kita ko, Konstitucinio Teismo 2021 m. spalio 15 d. nutarimas).

Manytina, kad šiuo metu galiojantis vėliavų iškėlimo tvarką nustatantis teisinis reguliavimas, įskaitant oficialiai keliamos Lietuvos valstybinės vėliavos pirmumą kitų vėliavų atžvilgiu, taip pat valstybės ir savivaldybių institucijų vadovų atsakomybę dėl šiose institucijose ir ant jų pastatų naudojamų vėliavų, vertintinas kaip pakankamas, kad užtikrintų tinkamą pagarbą valstybės simboliams. Pareiškėjo siūlomos pareigos nuo valstybės institucijų pastatų pašalinti visuomenės mažumos grupes išskiriančias vėliavas ar absoliutaus draudimo naudoti tokias vėliavas įtvirtinimas įstatyme nebūtų pagrįstas ir galėtų net sudaryti prielaidas pažeisti konstitucinius pagarbos žmogaus teisėms ir asmenų lygybės principus.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalimi, Seimo Peticijų komisijos išvada dėl M. Kadelsko peticijoje pateikto pasiūlymo atmetimo teikiama Seimui, taip pat siūloma įtraukti į Seimo rudens (VII) sesijos darbotvarkę Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos išvados dėl Mariaus Kadelsko peticijos“ projektą.

Komisijos pirmininkas

Edmundas Pupinis